จัดทำโดย ส่วนส่งเสริมและประสานมวลชน
กองอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ

สาระน่ารู้เรื่องน้ำ

แรมซาร์ไซต์ไทย
พรุโต๊ะแดง

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

“สาระน่ารู้เรื่องน้ำ” ในเดือนนี้นำเสนอเรื่องราวของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar sites) แห่งที่ 6 ของประเทศไทย คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (พรุโต๊ะแดง) จ.นราธิวาส ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นลำดับที่ 1102 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2544 ซึ่งผู้อ่านจะได้ทราบข้อมูลที่น่าสนใจ เช่น ทำเลที่ตั้ง สถานภาพทางกายภาพและทางชีวภาพ คุณค่าและการใช้ประโยชน์ ฯลฯ แล้วกลับมาพบกันใหม่ในเดือนหน้ากับเรื่องราวดีๆ มีประโยชน์ใน “สาระน่ารู้เรื่องน้ำ” กันนะคะ

30 กันยายน 2566

ลักษณะทั่วไป

ขอบเขตและที่ตั้ง

พื้นที่ชุ่มน้ำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (พรุโต๊ะแดง) มีพื้นที่รวมทั้งหมด 125,625 ไร่ หรือ 66,313 เฮกตาร์ ครอบคลุมพื้นที่ต่อไปนี้

- ตำบลจวบ ตำบลบูกิต ตำบลมะรือโบออก อำเภอเจาะไอร้อง
- ตำบลเกาะสะท้อน ตำบลโฆษิต ตำบลเจ๊ะเห ตำบลนานาค ตำบลบางขุนทอง ตำบลพร่อน ตำบลไพรวัน ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ
- ตำบลกะลุวอ ตำบลกะลุวอเหนือ ตำบลบางปอ ตำบลลำภู อำเภอเมืองนราธิวาส
- ตำบลตันหยงสิมอ อำเภอระแงะ ตำบลกายุคละ อำเภอแว้ง
- ตำบลปาเสมัส ตำบลปูโยะ ตำบลมูโนะ ตำบลสุไหงโกลก อำเภอสุไหงโกลก
- ตำบลกาวะ ตำบลโต๊ะเด็ง ตำบลปะลุรู ตำบลริโก๋ ตำบลสุไหงปาดี อำเภอสุไหงปาดี

สถานภาพทางกายภาพ

ป่าพรุผืนใหญ่ที่สุดของประเทศไทยที่มีความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง เป็นแหล่งรับน้ำจากลุ่มน้ำตอนบน ยาว 28 กิโลเมตร กว้าง 8 กิโลเมตร ทอดขนานไปกับแนวชายฝั่งทะเลภาคใต้ด้านตะวันออก จัดเป็นป่าพรุดั้งเดิมมีพื้นที่ 60,525 ไร่ นอกนั้นเป็นป่าพรุที่กลายสภาพเป็นป่าเสม็ดและพรุหญ้า 61,250 ไร่ และไม้พุ่ม 91,250 ไร่

ด้านตะวันออกเป็นที่ราบริมอ่าวไทย ส่วนทางตะวันตกเป็นเทือกเขาสูง 1,182 เมตร น้ำจากพื้นที่ด้านเหนือไหลลงแม่น้ำบางนรา ส่วนน้ำในพื้นที่ด้านใต้ไหลลงสู่แม่น้ำสุไหง โก-ลก ปริมาณน้ำจะมากที่สุดในช่วงฤดูลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีภูมิอากาศค่อนข้างร้อนและชื้น

คุณภาพน้ำภายในพื้นที่ชุ่มน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี จัดอยู่ในมาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดินประเภทที่ 2 ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภค โดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติและผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน ใช้เพื่อการอนุรักษ์สัตว์น้ำ การประมง และกีฬาทางน้ำ

สถานภาพทางชีวภาพ

ทรัพยากรป่าไม้

พบพรรณไม้ รวม 527 ชนิด จาก 362 สกุล 125 วงศ์ เป็นพรรณไม้ที่นำเข้าไปปลูก 2 ชนิด ได้แก่ มะพร้าว และปาล์มน้ำมัน

พบพืชหายากที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ระดับชาติ 23 ชนิด เช่น มะหน่วย ปาหนันช้าง ส้านดำ ชำมะเลียงปีก กระดังงาป่า ฯลฯ

พบพืชหายากที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ระดับนานาชาติ คือ ซางจีน และพืชถิ่นเดียว คือ หลาว

พบพืชต่างถิ่นที่รุกรานรายการ 1 จำนวน 7 ชนิด เช่น สาบเสือ หญ้ายาง แมงลักคา ไมยราบยักษ์ ฯลฯ

ทรัพยากรสัตว์ป่า

เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญของสัตว์ โดยเฉพาะนกน้ำ มีสัตว์ป่าที่มีสถานภาพด้านการอนุรักษ์ของสัตว์ป่าที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์การจัดสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ

พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 22 ชนิด เช่น ค้างคาวแม่ไก่ป่าฝน กระรอกสามสี เสือไฟ ฯลฯ

พบสัตว์จำพวกนก 6 ชนิด เช่น นกฟินฟุต นกเงือกดำ นกกางเขนดงหางแดง ฯลฯ

พบสัตว์เลื้อยคลาน 8 ชนิด เช่น งจงอาง จระเข้น้ำเค็ม ฯลฯ

ทรัพยากรปลา

พบปลาชนิดที่มีความเสี่ยงขั้นวิกฤติต่อการสูญพันธุ์ (CR) ได้แก่ ปลาดุกแคระ

ชนิดที่เกือบอยู่ในข่ายใกล้การสูญพันธุ์ (VU) เช่น ปลาซิวข้างขวาน ปลากะทิ ปลาก้างพระร่วงป่าพรุ ปลาปล้องอ้อยหนวดยาว ปลาดุกลำพัน ปลาดุกอุย ฯลฯ

พบปลาที่เป็นปลาเฉพาะถิ่นของประเทศไทย เช่น ปลาซิวหนู ปลากริมแรด ปลากะแมะ ปลาซ่อนเข็ม ฯลฯ

ทรัพยากรสัตว์หน้าดิน

พบปริมาณสัตว์หน้าดินมีความชุกชุมเฉลี่ย 281 ตัวต่อตารางเมตร ปริมาณความชุกชุมมากที่สุดอยู่ในไฟลัม Arthropoda รองลงมา คือ ไฟลัม Annelida

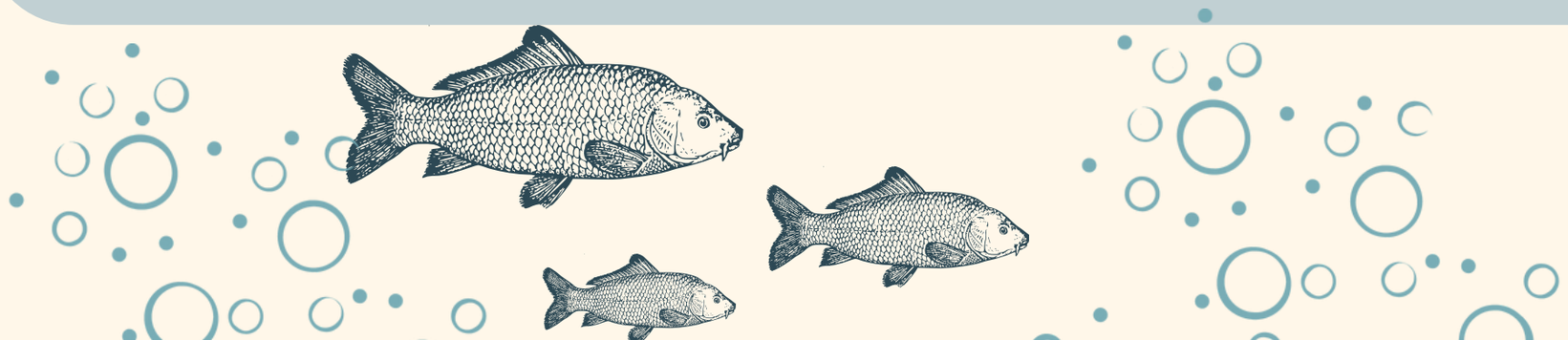

คุณค่า และการใช้ประโยชน์

1

เป็นแหล่งอาหาร และเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด โดยเฉพาะพันธุ์ปลาที่พบเฉพาะในป่าพรุโต๊ะแดง

2

เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า วิจัย และ อนุรักษ์ฟื้นฟู เป็นคลังข้อมูลการเรียนรู้ของเยาวชน

3

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ได้รับสมญานามว่า มหัศจรรย์ป่าพรุโต๊ะแดง

4

เป็นแหล่งทำมาหากินและสร้างรายได้ให้กับประชาชน เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่

5

การใช้ประโยชน์จากพรุโต๊ะแดง คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 11,750 บาท/ปี
คิดเป็นผลประโยชน์ต่อชุมชนโดยรอบ มีมูลค่าเท่ากับ 169.80 ล้านบาท/ปี

การจัดการ
และภัยคุกคาม

พื้นที่ชุ่มน้ำพรุโต๊ะแดงได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2534 โดยป่าพรุบางส่วนเป็นป่าสงวนแห่งชาติ และที่สาธารณประโยชน์ พื้นที่โดยรอบป่าพรุมีชุมชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นและมีถนนโดยรอบ

การบริหารจัดการอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมชลประทาน ฯลฯ มีมาตรการด้านการบริหารจัดการน้ำและด้านสิ่งก่อสร้างควบคู่กันไป แนวทางการจัดการพื้นที่ป่าพรุแบ่งเป็น 3 เขต คือ เขตพื้นที่สงวน เขตพื้นที่อนุรักษ์ และเขตพัฒนา มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการส่งเสริมอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ลดปัญหาการบุกรุกป่า

สภาวะถูกคุกคามจากปัจจัยต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การบุกรุกพื้นที่เกษตรของประชาชน การขุดคลองระบายน้ำ การใช้สารเคมีในพื้นที่เกษตร เกิดการตกค้างลงสู่แหล่งน้ำ ฯลฯ ซึ่งทำให้ป่าพรุเสื่อมสภาพ และส่งผลกระทบต่อแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ รวมทั้งการจับปลาเพื่อนำไปขาย โดยเฉพาะพันธุ์ปลาสวยงาม เช่น ปลากะแมะ ปลาซิวข้างขวานใหญ่ ฯลฯ ส่งผลให้ปลาดังกล่าวอาจสูญพันธุ์

แหล่งข้อมูล:
http://43.249.65.15/ramsarsite60/project/06/